

1 Tõendamiskohustus

1.1 Millised on tõendamiskohustust reguleerivad normid?

Konkreetsed nõudega seotud tõendamiskohustus lasub üldjuhul poolel, kes esitab kõnealuse väite või nõude. Näiteks hooletusel põhineva hagi korral on hagejal hooletuse tõendamise kohustus ja kostjal kaassüü tõendamise kohustus. Üldjuhul on nõude põhjuse tuvastamiseks vajalike asjaolude tõendamise kohustus hagejal, samal ajal kui kostja peab tõendama vastuväiteid. Kui kostja esitab vastunõude, siis on kostjal selle nõudega seoses tõendamiskohustus. Mõnikord pannakse tõendamiskohustus aga teatavate seaduses sätestatud nõuetega kostjale. Näiteks ebaõiglast vallandamist käsitlevate nõuete puhul on tõendamiskohustus kostja tööandjal, st tööandja peab tõendama, et vallandamine oli piisava aluse tõttu põhjendatud. [Vt 1977. aasta ebaõiglase vallandamise seadus (muudetud) ([Unfair Dismissals Act, 1977](#))].

1.2 Kas on olemas normid, mille alusel on teatavad asjaolud tõendamiskohustusest vabastatud? Millistel juhtudel? Kas tõenditega on võimalik konkreetne õiguslik eeldus ümber lükata?

Tunnustatud asjaolusid ei ole vaja tõendada. Kohtunikud võivad tugineda oma üldistele teadmistele või võtta õiguslikus mõttes arvesse asjaolusid, mis on selgelt tuvastatud või üldtuntud või üldiselt teada, ning seetõttu ei ole selliste asjaolude kohta vaja tõendeid esitada. Seaduses on sätestatud teatavad eeldused, mille võib tõenditega ümber lükata. Need eeldused puudutavad laste sündimist registreeritud abielust, abielude kehtivust ja täiskasvanute vaimset võimekust, aga ka inimese surma, kui teda ei ole nähtud või temast ei ole kuuldud rohkem kui seitsme aasta jooksul, hoolimata kõigist asjakohastest uurimistest. *Res ipsa loquitur* põhimõtet kohaldatakse juhul, kui eeldatakse hooletust olukorras, kus õnnetuse põhjus oli õnnetuse toimumise ajal tõendatult kostja või tema teenistujate või esindajate kontrolli all ja õnnetus oli selline, et sündmuste tavapärase käigu korral ei oleks seda juhtunud, kui kontrolli omavad isikud oleksid olnud nõuetekohaselt hoolikad. *Res ipsa loquitur* põhimõtte kohaldamisel läheb tõendamiskohustus üle kostjale, kes peab tõendama, et ta ei olnud hooletu. Hagejale jääb aga endiselt põhjusliku seose tõendamise kohustus. Et hageja saaks kohtuasjas tugineda *res ipsa loquitur* põhimõttele, ei pea ta oma hagi või nõudes sellele viitama, kui asjaolud näitavad, et *res ipsa loquitur* põhimõtte on selgelt kohaldatav.

1.3 Kui veendunud peab kohus asjaolus olema, et oma otsus sellele asjaolule rajada?

Tsiivilasjas saavutab pool talle soodsa lahenduse, kui ta tõendab asjaomases küsimuses kohtule tõenäosuste tasakaalu. Pool kaotab seega kohtuasja, kui ta ei suuda kohtule tõendada, et tema versioon sündmustest on vastaspoole omast tõenäolisem. See on paindlik standard ja üldjuhul nõuavad kohtud teatavate asjaolude korral rohkem tõendeid, näiteks kui väidetakse pettuse toimepanekut, sest sel juhul on tegemist tõsise süüdistusega.

2 Tõendite kogumine

2.1 Kas tõendite kogumiseks on alati nõutav poole taotlus või võib kohtunik teatavates olukordades koguda tõendeid ka omal algatusel?

Tõendid kogutakse tsiivilkohtumenetluses dokumentide esitamise, teabe avalikustamise ning tunnistajate ütluste kaudu.

Dokumentide esitamine. Kõrgema kohtu menetlustes saavutatakse dokumentide esitamine selliselt, et üks pool teeb teisele poolele kirjaliku taotluse, et viimane esitaks dokumendid vabatahtlikult. Kohus määrab dokumentide esitamise ainult siis, kui teine pool ei esita dokumente vabatahtlikult või keeldub neid vabatahtlikult esitamast või eirab esitamise taotlust. [Vt kõrgemate kohtute kodukord ([Rules of the Superior Courts](#)), artikli 31 lõige 12 (muudetud)].

Taotletavad dokumendid peavad olema kohtuasja asjaolude seisukohast asjakohased ja vajalikud. Dokumentide esitamist on võimalik taotleda ka muult isikult peale menetluse poole.

Teabe avalikustamine. Iga isikukahjuga seotud hagimenetluse pool peab avalikustama teisele poolele ekspertide koostatud tervisearuanded, ilma et selleks oleks vaja kohtusse pöörduda. Need eksperdid kutsutakse kohtuistungile tunnistajadena ütlusi andma. [Vt kõrgemate kohtute kodukord ([Rules of the Superior Courts](#)), artikli 39 lõige 46 (muudetud)]. Pooled peavad esitama teineteisele ka nimekirja, mis sisaldab kõigi nende tunnistajate nimesid ja aadresse, keda kavatakse kutsuda ütlusi andma, ning hageja peab esitama täieliku aruande kõigi eritasude või otseste kulude kohta, mis on seotud nõude esemeks oleva kaotuse või kahjuga.

Tunnistajad. Pooled ei vaja kohtu nõusolekut, et esitada oma asja toetuseks tunnistajate ütlusi, välja arvatud kohtuasjades, mis on kantud kõrgema kohtu kaubanduskolleegiumi nimekirja ja kus pool, kes soovib tugineda tunnistaja ütlustele, peab esitama tunnistaja allkirjaga avalduse, milles on ära toodud tunnistaja ütlused, ning kutsuma tunnistaja kohtuistungile andma suulisi ütlusi. Kui pool ei esita tunnistaja avaldust enne kohtuasja arutamist kõrgema kohtu kaubanduskolleegiumis, ei või pool kohtu loata kutsuda seda tunnistajat ütlusi andma. Kohtul on ka laialdased volitused kogutavate tõendite kontrollimiseks ja ta võib välistada tõendid, mis muidu oleksid vastuvõetavad, või piirata tunnistaja risküsitlemist. Teataval asjaoludel võib pool taotleda ka kohtumäärust, mis lubab tunnistaja ütluste esitamist vande all antud tunnistusena, mille tunnistaja annab kohtu määratud eksperdile enne kohtuistungit toimumist. Üldiselt on kohtuniku ülesanne kuulata ära kõik poolte esitatud tõendid ja mitte tegeleda ise tõendite kogumisega. Üldjuhul ei ole kohtunikul õigust kutsuda tunnistajat ütlusi andma poolele nõusolekuta, ehkki ta võib seda teha kohtu korralduse täitmata jätmise korral või teatavates lapse hooldusõiguse menetlustes. Kohtunikul on ka õigus kutsuda uuesti ütlusi andma tunnistajat, keda pool on eelnevalt juba kutsunud.

Ekspertid. Pooled ei vaja üldiselt kohtu luba, et toetada oma asja eksperdi ütlustega. Kui väiteid tuleb tõendada eksperdi ütlustega, peaksid pooled vahetama enne kohtuistungit eksperdiarvamusi. Kõrgema kohtu kaubanduskolleegiumi menetlustes võib kohtunik kohtueelse menetluse raames suunata kõik eksperdid üksteisega konsulteerima, et teha kindlaks küsimused, mille kohta nad kavatsesid ütlusi anda, saavutada kokkulepe seoses ütlustega, mida nad kavatsesid nende küsimuste kohta anda, ja kaaluda mis tahes küsimusi, mida kohtunik võib paluda neil kaaluda. Kohus võib anda sellistele ekspertidele korralduse koostada oma kohtumiste ja konsultatsioonide tulemusi kirjeldav märjukiri, mille nad esitaksid ühiselt kohtusekretäridele ja pooltele. Ekspertide konsultatsioonide tulemused ei ole pooltele siduvad. [Vt kõrgemate kohtute kodukord ([Rules of the Superior Courts](#)), artikli 63A lõike 6 punkti 1 alapunkt ix]. Kohus võib omal algatusel määrata eksperdi, kes hindajana abistab kohut seoses kohtumenetluses käsitletava küsimusega. Kohus võib anda hindajale ülesande koostada arvamuse, mille koopiad esitatakse pooltele, ning osaleda kohtuistungil kohtu nõustamise või abistamise eesmärgil.

2.2 Millised on järgmised sammud, kui poole taotlus tõendite kogumiseks rahuldatakse?

Dokumentide esitamine. Kohus võib määrata dokumentide esitamise ainult siis, kui isik, kellelt esitamist taotletakse, ei ole neid vabatahtlikult esitanud, on keeldunud neid vabatahtlikult esitamast või on eiranud esitamise taotlust. Kui kohus määrab dokumentide esitamise, mõistetakse poolelt, kellelt dokumentide esitamist taotleti, välja taotluse esitamisega seotud kulud. Kui menetluse pool saab korralduse esitada teatavad tema kontrolli all või valduses olevad dokumendid, peab ta tegema nende dokumentide koopiad kättesaadavaks teisele poolele. Dokumentide esitamise korraldus täidetakse vandega kinnitatud

kirjaliku tunnistuse esitamisega, millele on lisatud asjakohased dokumendid. Korralduse täitmata jätmisel võidakse jätta hagi rahuldamata või hagi vastus vastu võtmata, eesmärgiga tagada, et vaidluse pooled täidavad dokumentide esitamise korraldusi.

Tunnistajad. Pooled ei vaja kohtuniku luba, et esitada oma asja toetuseks tunnistajate ütlusi. Kui kohus määrab tunnistaja ütluste kogumise vande all antud tunnistusena, annab tunnistaja need suuliselt kohtu määratud eksperdi ees. Tunnistaja kuulatakse üle nii, nagu oleks tegemist kohtuistungiga, andes täieliku võimaluse tunnistaja risküsitlemiseks ja esitades tõendite ära kirjad.

Ekspertid. Pooled ei vaja üldiselt kohtu luba, et toetada oma asja eksperdi ütlustega. Ekspertid võivad koostada kirjaliku arvamuse, milles nad kirjeldavad oma tähelepanekuid ja esitavad erapooletu eksperdi hinnangu. Ekspertiarvamuste koostamisel tuleks neid enne kohtuistungit vahetada. Ekspert vastutab eelkõige kohtu ees, mitte emma-kumma menetluse poole ees, kuigi eksperdi maksab tasu talle juhiseid andev pool.

2.3 Millistel juhtudel võib kohus tagasi lükata poole taotluse koguda tõendeid?

Kohus võib teatavate tõendite kogumist või esitamist taotleva poole taotluse tagasi lükata, kui kohus on seisukohal, et need tõendid on asjakohatud, ebavajalikud või vastuvõetamatud. Parima tõendusmaterjali põhimõtte kohaselt tuleb asjaolu kohta esitada parimad ja kõige otsemad tõendid või kui parimad tõendid ei ole kättesaadavad, tuleb selgitada nende puudumist. Näiteks on konkreetse kirja sisu kohta parim tõend selle kirja esitamine, mitte suuliste ütluste andmine sisu kohta. Üldiselt on vastuvõetavad kõik tõendid, mis on seotud mõne vaidlusaluse asjaoluga. Teatavad tõendid on siiski vastuvõetamatud, näiteks salajane teabevahetus (näiteks kliendi ja advokaadi vahelist konfidentsiaalset suhtlust puudutavad tõendid). Seepärast otsustab kohtunik iga tõendi kohta eraldi, kas see on vastuvõetav või mitte.

2.4 Millised on tõendamise eri viisid?

Asjaolusid võib tõendada tõendite, eelduste ja tõenditest tulenevate järeldustega ning kohtu poolt, kes võtab õiguslikus mõttes arvesse teatavaid teadaolevaid asjaolusid. Tsiiviilkohtumenetluses võib tugineda sellistele tõendite liikidele nagu tunnistajate ütlused, dokumendid ja asitõendid. Dokumendid võivad olla paberkanjal dokumendid, andmefailid, fotod ning video- ja helisalvestised.

2.5 Millised on tunnistaja ütlustega tõendamise meetodid ja kas need erinevad meetoditest, mida kasutatakse eksperdi arvamusega tõendamisel? Millised on kirjalike tõendite esitamise ja ekspertiaruande/ekspertiarvamuse kohta kehtivad nõuded?

Põhimõtteliselt annavad tunnistajad oma ütlused suuliselt kohtuistungil, kus neil palutakse kinnitada oma avalduste tõesust ja täpsust.

Ekspertid esitavad oma tõendid kirjalikus arvamuses, kui kohus ei määra teisiti. Ekspertiarvamuses tuleb esitada järeldused, asjaolud ja arvamuse aluseks olevad eeldused ning kirjeldada eksperdi antud juhiste sisu. Kohus otsustab, kas ekspert peab suuliste ütluste andmiseks osalema kohtuistungil.

2.6 Kas mõni tõendamiseviis on teistest suurema tõendusjõuga?

Kohtul on ulatuslik kaalutusõigus konkreetsele tõendile omistatava tõendusjõu ja usaldusväärsuse määramisel. Näiteks võivad kuulduel põhinevad tõendid olla küll tsiiviilkohtumenetluses vastuvõetavad, kuid sageli on need vähem tähtsad kui otsesed ütlused, eriti kui avalduse tegija enda oleks võinud kutsuda ütlusi andma.

Kohus tunnistab teatavate dokumentide ja andmete ehtsust. Näiteks tunnistab ta ettevõtete ja riigiasutuste dokumentide ehtsust, kui ettevõtte või riigiasutuse ametnik on seda kinnitanud. Mitmesuguseid ametlikke dokumente (nt õigusaktid, põhimäärused, korraldused, lepingud ja kohtudokumentid) võib tõendada nende trükitud või tõestatud koopia esitamisega, ilma et oleks vaja täiendavaid tõendeid.

2.7 Kas teatavate asjaolude tõendamiseks on kohustuslikud kindlad tõendamiseviisid?

Teatavad tehingud tuleb teha kirjalikult ja seetõttu on selliste tehingute tõendamiseks nõutavad dokumentaalsed tõendid (nt maa ostu-müügilepingud).

2.8 Kas seadus kohustab tunnistajaid ütlusi andma?

Kui tunnistaja on pädev, siis üldjuhul võib teda kohustada ilmuma kohtusse ja andma ütlusi. Pool, kes soovib tagada tunnistaja kohalolekut kohtuistungil, valmistab ette kohtukutse, milles nõutakse tunnistaja ilmumist kohtusse ütluste andmiseks. Kui kohus on kohtukutse välja andnud ja see on nõuetekohaselt kätte toimetatud, kohustab kohtukutse tunnistajat kohtuistungil osalema. Kohtukutset eirav isik on süüdi lugupidamatuseavalduses kohtu vastu.

2.9 Millistel juhtudel võivad nad keelduda ütluste andmisest?

Üldreeglit, mille kohaselt pädevaid tunnistajaid võib kohustada ütlusi andma, ei kohaldata välisriikide juhtide ja nende kodakondsete, välisriikide diplomaatiliste esindajate ja konsulaarametnike, teatavate rahvusvaheliste organisatsioonide esindajate ning kohtunike ja kohtukaasistujate suhtes seoses nende tegevusega nimetatud ametikohtadel. Poolte abikaasasid ja sugulasi võib kohustada andma ütlusi tsiiviilkohtumenetluses. Tunnistaja on kohustatud küsimusele vastama, välja arvatud olukorras, kui ta kaotaks sellega õiguse ennast mitte süüstada. Teisisõnu on tunnistaja kohustatud küsimusele vastama, kui ta ei suuda tõestada, et tal on piisav alus karta, et vastus võib teda ennast süüstada.

Tunnistajad, kellelt üldjuhul võib nõuda tõendite esitamist, võivad mõningatele õiguste tuginedes siiski keelduda andmast teatavaid dokumente kontrollimiseks ja vastamast teatavatele küsimustele. Peamised selliste õiguste liigid on kutsesaladus, „ilma et see piiraks“ klausel ja, nagu eespool mainitud, õigus ennast mitte süüstada.

Tõendeid võib mitte esitada ka siis, kui nende avalikustamine kahjustaks avalikku huvi. Selline puutumatus põhimõtte võib hõlmata muu hulgas tõendeid, mis puudutavad riigi julgeolekut, diplomaatilisi suhteid, keskvalitsuse tegevust, laste heaolu, kuritegude uurimist ja informaatoreid kaitset. Lisaks sellele ei ole ajakirjanikud kohustatud avaldama oma allikaid, välja arvatud juhul, kui avalikustamine on vajalik õigusemõistmiseks või riikliku julgeoleku tagamiseks või korratuse või kuritegevuse ennetamiseks.

2.10 Kas isikut, kes keeldub tunnistamast, võib karistada või sundida ütlusi andma?

Tunnistajale, kes keeldub ütluste andmisest, kuigi talle on kätte toimetatud kohtukutse, võidakse määrata kohtu vastu üles näidatud lugupidamatuse eest vabadusekaotus, kuni ta loobub lugupidamatusest, või trahv. Kui tunnistaja ei järgi kohtukutset, on tegelikult tegemist kohtumääruse täitmata jätmisega ja seega võib iga keeldumist ütluste andmisest pidada lugupidamatuseavalduseks kohtu vastu.

2.11 Kas on isikuid, keda ei saa tunnistajana üle kuulata?

Täiskasvanud isikut ei ole pädevad andma ütlusi tsiiviilkohtumenetluses, kui nad ei suuda mõista vandetootust või anda mõistlikke ütlusi. Alaealine tunnistaja ei pruugi olla pädev andma ütlusi, kui ta ei mõista tõe rääkimise kohustust või ei oma piisavalt teadmisi, et põhjendada enda antud ütlusi. Selles küsimuses peab tegema otsuse asjaomane kohtunik.

2.12 Milline on kohtuniku ja poolte roll tunnistaja ülekuulamisel? Millistel tingimustel võib tunnistaja üle kuulata videokonferentsi vahendusel või muude tehniliste vahendite abil?

Tunnistaja vastab kõigepealt ta kohtusse kutsunud poole advokaadi küsimustele ja seejärel risküsitleb teda vastaspoole advokaat. Risküsitluse käigus võib tunnistajale esitada suunavaid küsimusi. Mõnikord küsitleb tunnistajat pärast risküsitluse lõppu uuesti see pool, kes tunnistaja algelt kohtusse kutsus. Kohtunik võib samuti esitada tunnistajale küsimusi, näiteks teatavate asjaolude selgitamiseks.

On sätestatud, et tunnistajad võivad teatavatel juhtudel anda ütlusi otseülekande kaudu. Lapse või vaimse puudega isiku heaolu käsitlevas menetluses võib kohus kuulata lapse ütlusi otseülekande kaudu ja lapsele saab küsimusi esitada vahendaja kaudu. Tõendeid võib koguda otseülekande kaudu ka siis, kui asjaomane tunnistaja elab mujal kui lirimaa.

3 Tõendite hindamine

3.1 Kas asjaolu, et pool on saanud tõendid ebaseaduslikul teel, seab kohtule otsuse tegemisel piiranguid?

Ebaseaduslikul teel saadud tõendid ei pruugi olla vastuvõetavad. Need on vastuvõetavad, kui need on asjakohased, kuid kohtunikul on kaalutusõigus need välja jätta. Kui kohtunikule näib, et tõendid tuleb avaliku korra nimel välja jätta, siis ei võeta tõendeid vastu, isegi kui need on kohtumenetluse asjaolude seisukohast asjakohased.

3.2 Kas minu kui poole antud seletusi võetakse tõendina arvesse?

Menetluse poolte antud seletusi võetakse tõendina arvesse samas ulatuses nagu teiste isikute seletusi.

Seotud lingid

<http://www.courts.ie/>

Viimati uuendatud: 13/11/2018

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õigusosalase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õigusosalase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.